

С Т А Н О В И Щ Е

от Георги Иванов Митов, доктор на юридическите науки, професор в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационния труд на Елена Василева Вичева на тема „Приспособяване на наказанието лишаване от свобода при предаване на лица, осъдени в държави – членки на Европейския съюз“

задочен докторант в катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

научен ръководител проф. д-р Георги Митов

за присъждане на научната степен „Доктор“

в област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление: 3.6. Право
научна специалност Наказателнопроцесуално право
(Наказателноизпълнително право)

Уважаеми членове на научното жури,

Със заповед № РД 38-308/29.06.2023 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на научното жури за защита на дисертационния труд на Елена Василева Вичева на тема „Приспособяване на наказанието лишаване от свобода при предаване на лица, осъдени в държави – членки на Европейския съюз“.

На първото заседание на научното жури ми е възложено да изготвя становище.

I. ДАНИИ ЗА ДОКТОРАНТА И ДОКТОРАНТУРАТА

1. Елена Вичева е завършила Право през 2005 г. в Юридическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и е придобила магистърска степен. През 2007 г. получава и образователно-

квалификационната степен „магистър“ по специалността „Европейско право“ в Германия, която е призната от Министерство на образованието и науката на Република България.

2. От 2008 г. до 2012 г. последователно заема длъжностите „младши експерт“ и „старши експерт“ в Дирекция „Международно правно сътрудничество и европейски въпроси“, отдел „Международно сътрудничество и правна помощ по наказателни дела“ на министерство на правосъдието на Република България.

От 2012 г. до настоящия момент е съдебен помощник в Наказателна колегия на Върховен касационен съд.

Участвала е в множество различни форми за повишаване на квалификацията в България и в чужбина (конференции, обучения и други) в областта на наказателното правораздаване и международното сътрудничество по наказателни дела.

3. От 01.02.2018 г. до 01.02.2023 г. е задочен докторант по Наказателно право в катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Елена Вичева е положила успешно всички изпити по учебния план. Спазени са всички изисквания за докторантурите – окончателният вариант на дисертацията е обсъден на заседание на катедрата на 07.06.2023 г., който е получил положителна оценка и правото да се открие процедура за публична защита. Научното жури, което да оцени труда и да проведе защитата, е избрано от Факултетния съвет на Юридическия факултет по предложение на катедрата по Наказателноправни науки и е назначено със заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

В процедурата по реализиране на дисертацията и публичната защита няма допуснати нарушения.

II. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Дисертацията се състои от общо 290 страници, структурирани на съдържание, използвани съкращения и акроними, увод, четири глави, заключение и библиография.

В труда са направени 427 бележки под линия. Библиографията включва 71 заглавия, от които 31 на кирилица и 40 на латиница, както и 15 броя дигитални ресурси.

2. Трудът на дисертанта е резултат на целенасочена и самостоятелна работа и притежава оригиналност. Той съответства на изискванията за дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ съгласно нормативната уредба.

По темата на дисертацията – „Приспособяване на наказанието лишаване от свобода при предаване на лица, осъдени в държави – членки на Европейския съюз“, досега в наказателнопроцесуалната литература са правени епизодични изследвания, но те са били фрагментарни и са обхващали само някои аспекти на въпроса. Затова трудът представлява първото цялостно изследване на разглежданата проблематика и поради това се явява принос в разработването на този важен теоретичен и практически наказателнопроцесуален проблем. Това може да бъде посочено като самостоятелен приносен момент на рецензирания труд.

3. Дисертацията е структурирана правилно и включва увод, четири глави и заключение.

а) Стандартно в увода са разгледани актуалността и значимостта на темата. Посочени са целта и задачите на научното изследване.

б) Първата глава е посветена на историческия и сравнителноправен преглед на правната уредба по признаване и изпълнение на съдебни актове за лишаване от свобода. Приносен момент е изследването на историческото развитие на международното правно сътрудничество по наказателни дела от края на XIX^{-ти} век до наши дни. Проследена е правната уредба в България от

Освобождението от османско робство до днес, които има голямо познавателно значение за читателя. Авторът правилно е „уловил“ законодателните „тежнени“ през сложните исторически периоди от анализа и оценката им показва уменията му за научен критичен анализ.

Показани са, в сравнителноправен аспект, инструментите на сътрудничество в миналото и съвременността, като специално внимание е отделено на правната уредба и съдебна практика във Федерална република Германия (раздел II от труда) като интересен законодателен и практически подход при признаването на чуждестранни присъди и трансфера на осъдени лица.

в) Във втората глава са разгледани правните инструменти на Съвета на Европа в областта на трансфера на осъдени лица и изпълнението на чуждестранни присъди, като специално внимание е отделено на Конвенцията за трансфер на осъдени лица, приета от Съвета на Европа от 1983 г.

Приносен момент има § 3, озаглавен „Ключови въпроси в светлината на съдебната практика по чл. 457 от НПК и съответните разпоредби на КТОЛ“, в който на основата на задълбочен анализ на съдебната практика по чл. 457 НПК се правят важни теоретични и практически изводи, свързани с разликите между двата принципа на изпълнение по КТОЛ – преобразуване на наказанието и продължаващо изпълнение, което е причината за противоречивата практика по чл. 457, ал. 3 от НПК при приспособяване на чуждия съдебен акт. Тази част е с голяма практическа значимост за решаването на някои спорни въпроси в практика и това може да се посочи като самостоятелен принос на изследването. В тази част проличава комплексността на изследването и възможността на автора за многопластов анализ на разглежданите проблеми.

г) Третата глава е посветена на изпълнението на наказанието лишаване от свобода в контекста на взаимното признаване на съдебни решения между държавите – членки на Европейския съюз по Рамково решение 2008/909/ПВ –

основополагащия акт за трансфера на осъдените лица в рамките на Европейския съюз.

След проследяването на предисторията на неговото приемане са разгледани основните му характеристики (раздел II от труда), което има съществено значение за правилното разбиране и изследване на приетия от Република България за въвеждане на Рамковото решение Закон за признаване, изпълнение и изпращане на съдебни актове за налагане на наказание лишаване от свобода или на мерки, включващи лишаване от свобода.

Многоаспектно е изследвано приложимото право при изпълнението на съдебното решение и е разграничена компетентността на издаващата и изпълняващата държави. Интерес представлява и е приносен момент анализа на Решението на Съда на Европейския съюз по делото Огнянов (дело С-554/14), както и отношение на Рамково решение 2008/909 към други актове от бившия „трети стълб“ относно съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси.

д) Глава четвърта от изследването разглежда Закона за признаване, изпълнение и изпращане на съдебни актове за налагане на наказание лишаване от свобода или на мерки, включващи лишаване от свобода, който въвежда Рамково решение 2008/909/ПВР е нашето законодателство. Тази глава е същността и основна по темата на дисертацията. На основа на анализа, направен в предходните глави, авторът умело и задълбочено разкрива съществените черти в производството по този закон и основните проблеми, които възникват в практиката по приложението. Това позволява да се предложат разрешения *de lege ferenda*, които ще позволят да се решат съществуващите противоречия в правоприлагането при изпълнението на наказанието лишаване от свобода, наложено от чужд съд.

Интересен ракурс на труда придава изследването на съдебната практика на българските съдилища по изпълнение на съдебни решения от държави – членки на Европейския съюз, с които е наложено наказание доживотен затвор.

Разработените въпроси в тази глава също могат да бъдат посочени като приносен момент.

е) В заключението са обобщени резултатите от изследването и са систематизирани най-съществените изводи. Предложени са аргументираните по-напред в труда предложения за усъвършенстване на нормативната уредба.

III. НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

Споделям посочените от докторанта приноси моменти в автореферата. Допълнително може да се посочат и още няколко по-общи:

Дисертационното изследване представлява първият цялостен теоретичен труд, посветен на приспособяване на наказанието лишаване от свобода при предаване на лица, осъдени в държави – членки на Европейския съюз. Затова той представлява значителен теоретичен принос в обогатяването на наказателнопроцесуалната и наказателноизпълнителната теория. Разглеждането на редица практически проблеми, свързани с предаването на осъдените лица придават на труда и практическа значимост. Затова препоръчвам публикуването на дисертацията като монография оглед възможността за достигането и до по-широк кръг читатели.

В труда дисертантът чрез комплексен подход изследва значими и важни за теорията и практиката въпроси на разглежданата проблематика. В него авторът търси проекция на проблемите на основата на историческото и сравнителноправното изследване на чуждите законодателства и съдебна практика.

Направен е сполучлив опит за изработване на цялостен модел на международното сътрудничество при предаването на осъдени на лишаване от свобода лица. Това обогатява правната теория и основните изводи заслужават подкрепа. Този аспект на изследването е съществен принос.

На основата на достигнатите научни изводи са направени предложения *de lege ferenda* за промени и усъвършенстване на нормативната уредба, които могат да бъдат споделени и подкрепени.

Дисертантът привежда убедителна аргументация в подкрепа на застъпените становища и за оборване на критикуваните мнения при коректен тон на научната полемика. Поддържаните тези са обосновани и изразяват авторската позиция. Коректно са цитирани библиографските източници.

С този дисертационен труд Елена Вичева показва по безспорен начин умение за работа с различни литературни източници, със съдебна практика (на ВКС, на Европейския съд по правата на човека и Съда на Европейския съюз), както и с вътрешното и чуждо законодателство. Изследването доказва нейната добра теоретична подготовка и самостоятелност при разработването на значими теоретични и практически проблеми.

Работата е четивна, правилно структурирана и това я прави лесна за ползване. Написана е на точен юридически език.

IV. ДАННИ ЗА АВТОРЕФЕРАТА

Представеният автореферат е в обем от 33 страници. Справката за приносите обективно отразяват съдържанието на труда и основните научни постижения.

Авторефератът отговаря на всички нормативни изисквания и коректно отразява съдържанието на дисертационния труд като очертава целта, предмета, задачите и обхвата на изследването, използваната методологията, практическата значимост на изследването и постигнатите резултатите.

V. ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЯ В НАУЧНИ ФОРУМИ

Елена Вичева има четири публикации по темата на дисертацията, съгласно представената справка:

1. Вичева, Е. Нови инструменти за международно правно сътрудничество по наказателни дела от 70-те години на XX век. Конвенция за предаване на лица, осъдени на лишаване от свобода, за изтърпяване на наказанието в държавата, чиито граждани са – исторически и правни аспекти. – DE JURE, 2022, № 2, 317 – 325;

2. Вичева, Е. Преглед на съдебна практика на българските съдилища по изпълнение на съдебни решения от държави-членки на Европейския съюз, с които е наложено наказание доживотен затвор. – Юридически сборник, 2022, том XXIX, 235 – 241;

3. Вичева, Е. Взаимното признаване на съдебни решения за наказания лишаване от свобода в Европейския съюз – национални разпоредби на Федерална република Германия за прилагане на Рамково решение 2008/909/ПВР. – В: Сборник доклади от Национална научна конференция по повод 110 години от рождението на проф. д-р Иван Ненов и 90 години от рождението на проф. д-р Цеко Цеков, проведена на 13.10.2022 г. С.: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ (под печат) и

4. Вичева, Е. Приложимо право към изпълнение на наказания „лишаване от свобода“ или мерки, включващи лишаване от свобода, при взаимното признаване на съдебни решения по наказателни дела на основание Рамково решение 2008/909/ПВР – дело С-554/14 Огнянов. – В: Захарова, Г., Тонева-Дачева, Г., Панева, М., Хинов, И., Вичева, Е. Упражняване на правомощието на българските съдилища да отправят преюдициални запитвания до Съда на ЕС по наказателноправни въпроси. Анализ. С.: НИП, 2023, 180 – 213.

Извън темата на дисертационния труд има още пет публикации в страната и чужбина.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на изложеното считам, че представеният дисертационен труд на Елена Василева Вичева на тема „Приспособяване на наказанието лишаване

от свобода при предаване на лица, осъдени в държави – членки на Европейския съюз“ отговоря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Съчинението съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос, разкрива задълбочените теоретични знания на автора по специалността, както и способностите му за самостоятелни научни изследвания и творчески подход към проблематиката, включена в предмета на изследване.

Затова давам своята положителна оценка и убедено предлагам на почитаемото научно жури да вземе решение за присъждането на Елена Василева Вичева на образователната и научна степен „доктор по право“.

София
02.08.2023 г.

Дал становището:

проф. д-р Георги Митов